

Op de biënnale voor hedendaagse Afrikaanse kunst, die straks in Dakar van start gaat, loopt ook een tentoonstelling van homokunst. Wees gerust, ik zal het hier niet hebben over homoseksualiteit in Afrika. Nochtans is het met de situatie van homo's in Afrika niet al te rooskleurig gesteld, en één van de interessante vragen die de tentoonstelling opwerpt is of de maatschappelijke tolerantie ten opzichte van holebi's niet veel groter was voor wij het hele continent tot het katholicisme bekeerden. Maar zoals beloofd, niets daarover.

Wel wil ik iets kwijt over het werk van de Egyptische kunstenares Amanda Kerdahi, die vrouwen in Caïro toont die over de liefde praten, en intussen lustig roken. Iets wat in Egypte voor vrouwen streng verboden is.

Intussen alweer veel te lang geleden maakte ik een reis door negen landen die in meerdere of mindere mate islamitisch zijn. Ik rookte toen nog, en precies dat roken bleek een perfecte indicator te zijn van de emancipatiegraad van een land. Eén aan de grens opgestoken sigaret vertelde ons meer over wat ons te wachten stond dan drie reisgidsen. Zo is roken op straat in Iran ten stelligste verboden voor vrouwen, terwijl het in het straatarme Jemen geen enkel probleem is dat je als vrouw een sigaret opsteekt, zolang je maar sigaretten uitdeelt. Belangrijk detail: als Westerse vrouw. Geen enkele Jemenitische vrouw zou zich zoiets in het hoofd halen – het zou onder al die sluiers ook geweldig brandgevaar opleveren. Het verschil in reactie op een mondvol uitgeblazen rook leerde ons dat in Jemen het onderscheid tussen buitenlanders en lokalen primeert op het onderscheid tussen mannen en vrouwen, terwijl in het Iran het tegenovergestelde geldt. Om precies dezelfde reden is het in Iran ook voor Westerse vrouwen verplicht een hoofddoek en chador te dragen (het staat simpelweg in de wet), terwijl je als Westerse vrouw in Jemen gerust 'in je haar' naar de markt kan (het dragen van de abaya is niet wettelijk verplicht, maar traditie, en daar vallen buitenlanders niet onder). Anderzijds is er in Jemen geen enkele lokale vrouw die thuis rookt (de traditionele waarden zitten in de samenleving ingebakken), terwijl Iraanse meisjes maar al te graag stiekem een sigaret opsteken (want de islamstaat kwam er pas na de revolutie, en wordt eerder verdragen dan gedragen, dus is foefelen de nationale sport).

Al die dingen werden ons verteld door één simpele sigaret. En eigenlijk is dat hier niet anders. Uit de rokende groepjes voor elke cafédeur kan je meteen de staat van onze verbodsmaatschappij aflezen, met zijn vele betuttelende regeltjes. Meestal staan er wel evenveel mannen als vrouwen buiten. De tijd dat roken op straat voor vrouwen als onwelvoeglijk werd gezien (mijn oma vond het verschrikkelijk), is dus voorbij, maar al wandelend is het nog steeds *not done*. Helemaal klaar met de emancipatie zijn we blijkbaar nog niet.